

زبان روایی

۴

■ محمدرضا شرفی خوشان
■ نویسنده

در احمد دهقان همه ملزومات نوشتن از جنگ جمع شده است؛ تجربه زیسته در جنگ و تکنیک روایی. او نویسنده‌ای است که برای ادبیات داستانی بعد از انقلاب، آبرو خریده است. من نویسنده از اینکه احمد دهقان هست، دلخوشم به اینکه «سفر به گرای ۲۷۰ درجه» خلق شده و امید پیدا می‌کنم به اینکه من هم در جهانی زندگی می‌کنم که می‌توان زبان روایی داشت.

بچه‌های کارون

۵

■ صادق کریمیار
■ نویسنده

از مطالعه «بچه‌های کارون» لذت بردم. نخستین بار با هدف لذت بردن از متن نویسنده، کتاب «بچه‌های کارون» را مطالعه کردم و بار دوم با از زاویه بررسی به آن نگاه کردم. درباره آزادسازی خرمشهر کتاب‌های اندکی نوشته شده و خواندنش برای نوجوانان مهم است. نوجوانان باید بدانند در جنگ تحمیلی چه رخ داده است و تاریخ خود را بشناسند. این کتاب علاوه بر جذابیت‌های داستانی می‌تواند شناختی به نوجوانان از تاریخ ندیده و شناخته آنان ارائه کند.

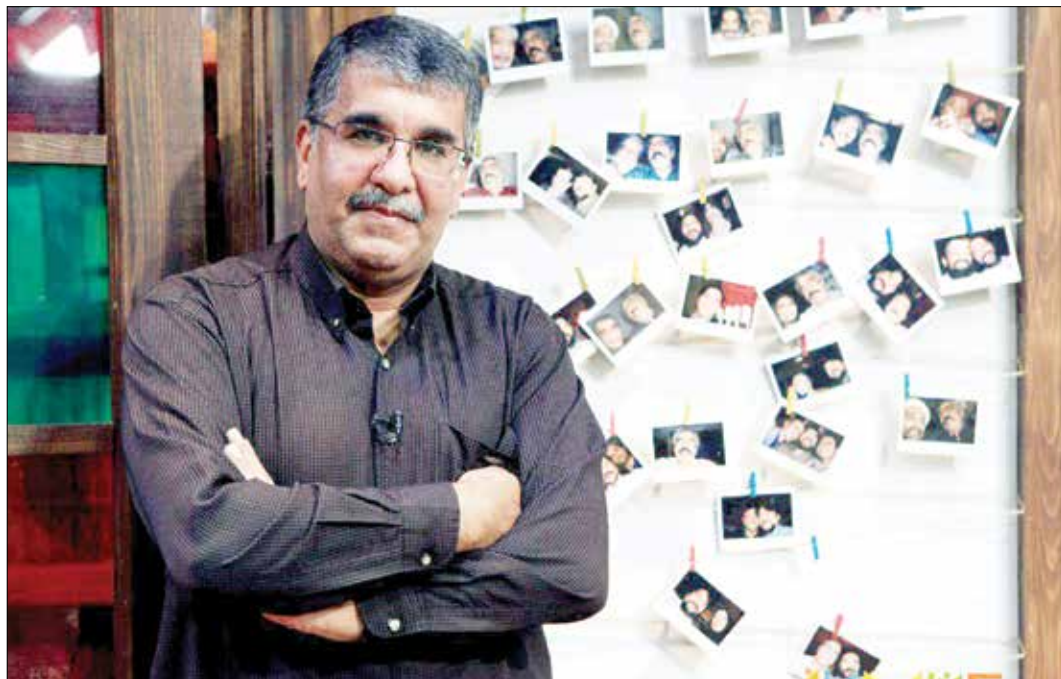
روایت‌های جنگ

۶

■ میکله ماری
■ مترجم ایتالیایی کتاب
«سفر به گرای ۲۷۰ درجه»

احمد دهقان، نویسنده ایرانی را همپای دو نویسنده‌ای می‌دانم که شهرت جهانی دارند و روایت‌هایشان از جنگ در جهان خوانندگان بسیاری دارد و به زبان‌های بسیاری ترجمه شده است. «سفر به گرای ۲۷۰ درجه» این نویسنده کتابی است در حد «وداع با اسلحه» ارنست همینگوی و «در جبهه غرب خبری نیست» اثر اریش ماریا رمارک.

واقعیت برای او تأثیری ندارد. نکته‌ای که در آثار احمد دهقان پیوسته جریان دارد، اثرگذاری فردیت بر جامعه و جامعه بر فردیت است. احمد دهقان سفرهای داستانی خود را از انسان آغاز می‌کند و در انسان به پایان می‌برد اما در این چرخه جامعه نه تنها غایب نیست، بلکه تعیین‌کننده است.

نکته بعدی در بیان آثار احمد دهقان، زمان و مکان است. در آثار احمد دهقان هم بعد زمان و هم بعد مکان بسیار تأثیرگذارند و داستان در نموداری از این دو ساخته و پرداخته می‌شود.

احمد دهقان حس و حال بازمانده‌های جنگ را خوب می‌داند. و اگر در سبک نگارشی او دقت کنیم، او در نوشته‌هایش یک ویژگی بسیار مهم دارد و آن کنترل احساسات است. این که او از زبان و نگاه خود احساسات را به مخاطب منتقل نمی‌کند و به رغم تجربه زیستی خاصی که از حضور در جنگ دارد، به فرم و به اصالت کلمه متعهد است و آنچه می‌نویسد، حاصل فرآیند دیدن فعال و انتقال حواس پنجگانه است، آثار او را در زمره آثار رئال ادبیات ایران قرار داده است.

نکته آخری که در رابطه با آثار احمد دهقان می‌توان گفت، این است که او ادبیات بی‌تکلف، ساده و صادقانه‌ای دارد. قلم او باج نمی‌دهد و تصویر رویاگونه و عوام‌پسندانه از جنگ نمی‌سازد. او جنگ را نردبانی نمی‌بیند که بشود از شانه‌های آن بالا رفت و مطرح شد و به شهرت رسید، بلکه قلم واجد تعهد اخلاقی به واقعیتی است که برای جامعه ما ارزشمند و والاست.

در روزگاری که ادبیات دفاع مقدس در سیطره سانتی‌مانتالیسم و ادبیات زرد و صورتی قرار دارد و نگاه عوام به آن سمت چرخیده است، خلق به آثار اصیل و خوش‌فرم که حاصل یک تجربه زیستی گران‌بها در حوزه جنگ است، حکم گنج دارد.

حالا و در این زمان احمد دهقان یک هنرمند و نویسنده صاحب اندیشه است. حرف‌هایی می‌زند که تفکربرانگیز است و شاید عده‌ای توان درکش را نداشته باشند.

وفاداری احمد دهقان به جنگ هشت ساله و تکتک روزهایش در تمام آثار او مشهود است. دهقان جنگ را به مثابه زندگی می‌بیند و حتی در تغییراتش از جنگ جدا نمی‌شود. دغدغه و تعهد اخلاقی او جنگ است اما واقعیت را فدای مصلحت نمی‌کند و در آثار خود انسان در سایه تأثیرات جنگ را متعهدانه تصویر می‌کند.

به سمت و سوی انسان می‌گیرد و البته در همان میزانشن جنگ و در پس‌زمینه جنگ، این بار انسان را مشاهده می‌کند. شاید در میان آثارش «جشن جنگ» را بتوان مصداق نگاه انسان‌گرایانه احمد دهقان به جنگ دانست. این که دهقان در آثارش از خود بپرسد حالا غایت انسان در این بستر مکانی و زمانی چه می‌تواند باشد؟ هدف از جنگ چیست؟ تأثیر جنگ بر انسان و ظرفیت‌های وجودی یک انسان چگونه می‌تواند باشد و سایه‌ای که جنگ بر زندگی انسان‌ها انداخته، چگونه توانسته است حیات و معیشت آن‌ها را دچار تغییر و تحول کند؟

به نظر من، در سیر تطور احمد دهقان، برخلاف نظر بعضی از دوستان نه تنها جنگ کمرنگ نشده بلکه درونی شده و شخصیت پیدا کرده است؛ آن قدر که همه چیز را بعد از خودش تحت تأثیر قرار داده و هیچ کس و هیچ چیز از تحول مصون نمانده است.

«جشن جنگ» یک مجموعه داستان است مشتمل بر ۱۰ داستان کوتاه، که درباره جنگ است. اگر چه در ظاهر نویسنده در داستان‌هایش با جنگ حفظ فاصله زمانی می‌کند اما بستر ذهنی او جنگ است و دغدغه‌های نویسندگی‌اش در حوزه جنگ شکل می‌گیرد. از آن جاست که دست به طرح مسئله می‌زند و نقش انسان را در جنگ مطرح می‌کند و بعد از آن است که فرآیند حل مساله با محوریت انسان آغاز می‌شود. احمد دهقان توانسته است در این ۱۰ داستان یک چرخه فکری ایجاد کند که طی آن تفکر برای تفکر شکل می‌گیرد. مخاطب در این ۱۰ داستان با اختیار خود شروع به فکر آگاهانه و هدفمند و غیرغریزی درباره جنگ و انسانیت و تأثیر این دو بر هم می‌کند و می‌تواند به پاسخ برسد. احمد دهقان در پس فلسفه و نگاه خود از جنگ می‌تواند مخاطب را به شناخت برساند. مگر دست‌یابی به معرفت و شناخت از ویژگی‌های اصلی در علوم انسانی نیست؟ اگر بگویم آثار احمد دهقان در مکتب رئالیسم سخت در دل خود میل به اگزیستانسیالیسم دارد، حرف گزافی نیست زیرا احمد دهقان نگاه عمیقی به مفهوم رنج و انسان در سایه جنگ دارد.

به همین دلیل است که من احمد دهقان را از نویسندگانی در حوزه جنگ می‌دانم که برخلاف بعضی، تکلیفش با خودش روشن است و موج‌سواری نمی‌کند. لذا جهت وزش باد در بیان

نکته‌ای که در آثار احمد دهقان پیوسته جریان دارد، اثرگذاری فردیت بر جامعه و جامعه بر فردیت است. احمد دهقان سفرهای داستانی خود را از انسان آغاز می‌کند و در انسان به پایان می‌برد اما در این چرخه جامعه نه تنها غایب نیست، بلکه تعیین‌کننده است